

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Herttaliisa Tuure, toiminnanjohtaja
Reetta Pietikäinen, asiantuntija

Sisäministeriölle

Lausunto ehdotuksesta hallituksen esitykseksi arpajaislain muuttamisesta (VN/6327/2022)

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry (ent. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry) kiittää mahdollisuudesta lausua arpajaislain muutoksesta.

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry (Into) edustaa 270 työpajaa sekä yli 600 etsivää nuorisotyöntekijää Suomessa. Kaikkiaan etsivässä nuorisotyössä ja työpajoilla työskentelee yli 2500 ammattilaista. Palveluihin osallistuu vuosittain yli 43 000 nuorta ja aikuista.

Into pitää tärkeänä, että arpajaislakia ja rahapelijärjestelmää kehitetään kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti vastuullisempaan suuntaan. Rahapelihaittojen ehkäiseminen pitää olla aina keskiössä, ja tämän osalta arpajaislakia onkin uudistettu useaan otteeseen.

Into koordinoi Kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskusta, jossa yhtenä painopisteenä on päihde- ja pelihaittojen ehkäisy. Osaamiskeskus vahvistaa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan ammattilaisten osaamista ja tarjoaa työkaluja päihde- ja pelihaittojen kohtaamiseen asiakaspalvelutyössä. Rahapelihaittoja kartoitetaan asiakastyössä puheeksi otolla. Osaamisen vahvistamisesta etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan kentällä vastaa osaamiskeskuksessa Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry.

Jo voimaan tulleiden ja nyt ehdotettujen lainsäädännöllisten muutosten lisäksi rahapelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä tehostetaan valmisteilla olevassa rahapelipoliittisessa ohjelmassa, joka on tarkoitus julkaista keväällä 2022. Into on nostanut esiin huolen siitä, että rahapelaamisen haitat ovat Suomessa Euroopan korkeimmalla tasolla. Rahapeliongelmaiset käyttävät runsaasti rahaa ja aikaa rahapeleihin, joista aiheutuu monenlaisia haittoja: taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä. Rahapeliongelmaisten tuki-, ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat tärkeitä tukimuotoja rahapeliongelmaisille, mutta ne eivät tavoita kaikkia apua tarvitsevia. Rahapelihaittojen ehkäisy-, tutkimus-, kehittämis- ja hoitotyölle on taattava riittävät resurssit ja toimintaedellytykset.

Kun tiedetään, että rahapeliongelmat ovat yleisempiä mm. työttömillä ja pitkäaikaissairailta, ja yleisempää miehillä kuin naisilla, tulee kiinnittää erityistä huomiota rahapelien markkinointiin. Myös masennus ja eräät sairaudet voivat altistaa rahapeliongelmille.

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kelloilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi
www.intory.fi

Rahapeliongelman varhainen tunnistaminen on tärkeää, mikä korostaa puheeksioton merkitystä eri palveluissa.

Valmisteilla oleva rahapelipoliittinen ohjelma on tarpeellinen, rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen tulee olla rahapelipolitiikan ensisijainen tavoite. Into kiinnittää huomiota vielä rahapeliriippuvaisille suunnatun hoidon puutteelliseen saatavuuteen. Rahapeliriippuvuus on noussut yhteiskunnalliseen keskusteluun vasta viime aikoina. Peliriippuvuudesta aiheutuvien ongelmien hoitoa on laajennettava ja saavutettavuutta parannettava. Nyt valmistelussa oleva rahoitusmallin uudistus mahdollisesti vähentää kiinnostusta rahapelihaittojen ehkäisemiseen, kun kytkös avustuksensaajien ja Veikkaus Oy:n välillä poistuu. Toivotavasti kiinnostus rahapelihaittojen ehkäisemiseksi ei jää pelkästään ahdingossa olevien parissa työskentelevien tehtäväksi.

Hallitus linjasi huhtikuussa 2021 uuden pysyvän rahoitusmallin valmistelun käynnistämisestä. Uudistus olisi voimassa vuodesta 2024 alkaen ja Veikkaus Oy:n tuotoilla rahoitettuja toimintoja rahoitettaisiin jatkossa menokehysten sisältä yleiskatteellisesta budjettivaroista. Uudistus katkaisee edunsaajien kytköksen Veikkaus Oy:hyn, mitä on toivottu pitkään.

Valtioneuvosto asetti 26.8.2021 pääministerin esityksestä määräaikaisen hankkeen, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus uudeksi rahoitusmalliksi. Hankkeen toimikausi päättyi joulukuussa 2021 ja hankeryhmän ja parlamentaariseen seurantaryhmän yhteisymmärrysmuistio rahapelituotoilla rahoitettavien yleishyödyllisten toimintojen uudesta rahoitusmallista julkaistiin 8.2.2022.

Yhteisymmärrysmuistion mukaan rahoitusmalliuudistuksen tavoitteena on katkaista Veikkauksen tulouttaman tuoton sekä valtionavustusministeriöiden ja arpajaislaissa säädettyjen käyttötarkoitusten välinen kytkös. Tavoitteena on myös turvata aiemmin ja mahdollisille uusille rahoituksen käyttötarkoituksille ennustettava, vakaa ja toimijoiden autonomian turvaava riittävä rahoitus sekä varmistaa osaltaan suomalaisen yksinoikeuteen perustuvan rahapelijärjestelmän oikeuttamisperusteiden toteutumista. Lisäksi tavoitteena on varmistaa ja kasvattaa rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen suunnattua rahoitusta sekä lisätä niillä aikaansaatavien vaikutusten läpinäkyvyyttä ja todennettavuutta.

Ehdotus hallituksen esitykseksi arpajaislain muuttamisesta on valmistautumista uuteen rahoitusmalliin. Arpajaislaissa säädetystä Veikkaus Oy:n tuoton yksilöidyistä käyttötarkoituksista ja rahoituksen jakautumisesta eri käyttökohteisiin luovuttaisiin uuden rahoitusmallin johdosta. Veikkaus Oy:n tuotto otettaisiin jatkossa yleiskatteellisena valtion talousarvioon käytettäväksi talousarvion mukaisiin menoihin. Säännökset Veikkaus Oy:n tuoton käyttötarkoituksesta, tuoton ottamisesta talousarvioon ja tilittämisestä muutettaisiin uutta rahoitusmallia vastaavaksi.

Uudistus selkeyttäisi ja lisäisi talousarvion läpinäkyvyyttä. Into on nostanut esiin aikaisemmissa lausunnoissaan valtion talousarvioehdotuksesta, että rahoituksen läpinäkyvyyden

lisäämiseksi talousarvion momenttikohtiin sisältyvät eri toiminnot ja niihin kohdistuva rahoitus tulee olla eriteltynä selkeämmin. Nyt useissa momenttikohdissa on ollut yhdisteltynä monta toimintoa ja yhteissumma, jolloin toiminnoittain määritelty rahoitus on ollut mahdollista selvittää talousarvioista.

Esityksen yhteiskunnallisissa vaikutuksissa todetaan, että valtioneuvoston 26.8.2021 asettamassa hankkeessa laaditun yhteisymmärrysmuistion mukaan uudessa rahtusmallissa avustuksensaajien näkökulmasta rahoituksen ennakoitavuus perustuisi keskeisesti julkisen talouden suunnitelmaan. Hallituksen kehyspäätyksessä kolmelle ministeriölle kohdennettavan kehysrahoituksen taso voi vaihdella. Lisäksi todetaan, että priorisointi avustuksensaajien rahoituksen sisällä voisi olla aikaisempaa joustavampaa. Ministeriöiden näkökulmasta hallitus voisi tulevaisuudessa esimerkiksi päättää aikaisempaa joustavammin yhden sektorin rahoituksen lisäämisestä toisen sektorin rahoituksen kustannuksella. Nämä esille nostetut huolet ovat omiaan vähentämään avustuksensaajien mahdollisuutta ennakoida rahoitusta. Avustuksensaajat ovat pitkään toivoneet juuri ennakoitavuutta avustuksiin, edes suuntaa antavaa avustustasoa parille tulevalle vuodelle.

Vaikka esityksessä todetaan, että yhteisymmärrysmuistiossa ehdotetaan parlamentaarisen neuvottelukunnan perustamista yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävän rahoituksen ja toiminnan kehittämisen seurantaan varten, ei se näillä tiedoilla vielä lisää ennakoitavuutta, edes ministeriötasolla. Esityksessä ei ole tarkemmin kerrottu, millainen parlamentaarinen neuvottelukunta olisi ja mitkä olisivat sen toimivaltuudet ja mahdollisuudet rahoituksen sekä toiminnan kehittämisen ja seurannan suhteen. Ennakoitavuuden lisäämiseksi on tehtävä valmisteluvaiheessa vielä ratkaisuja. Into ehdottaa, että parlamentaarisen neuvottelukunnan tehtävistä säädetään laissa ja asetuksessa, ja valmistelu tapahtuu vuoden 2022 aikana.